

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מצוות תגלחת מצורע (א)

שביעי של פסח

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו מתחילים לפרסם סדרה של שלושה שיעורים על מצוות תגלחת מצורע לפרשת מצורע, מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

הקדמה: מצוות הגילוח.....2

"וגילחה את ראשה": יפת תואר ואשת יפת תואר.....4

השערות הן מותרות המוחין.....9

שיחת חולין של תלמידי חכמים - בבחינת השערות.....13

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

שיגלח המצורע את כל שערו, שנאמר: "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח". ואמרו חז"ל: "שלושה מגלחים ותגלחתם מצווה: הנזיר, והמצורע והלויים". ואולם, שלושה אלו אינם שווים לכל דבריהם, שגילוח הלויים היה לשעה במדבר ואינה נוהגת לדורות ולפיכך לא מנאה בתרי"ג, וגילוח מצורע ונזיר נוהגת לדורות ולפיכך מנאה מצוות הנזיר גם כן מצווה, והוא חלק ממצוות שע"ז: "שיגלח הנזיר ויביא קורבנותיו ביום מלאת ימי נזרו וכשיטמא", שנאמר בסדר נשא "וגילח הנזיר" וגו'. אך זהו דווקא במלאת ימי נזרו או כשנטמא, שכשנטמא אפילו באמצע ימי נזירותו מצווה שיגלח ויביא קרבן ואז ישוב ויגדל פרע כבתחילה בקדושה מניין כל ימי הנזירות שאסר על נפשו. אבל בימי נזירותו הרי הוא אסור בתגלחת, כמו שכתוב במצווה שע"ג: שלא יגלח הנזיר שיערו כל ימי נזרו, שנאמר: "תער לא יעבור על ראשו", ואדרבה מצוות עשה שיגדיל שיערו, כמו שכתוב מצווה שע"ד: שיגדיל שיערו כל ימי נזרו, שנאמר: "קודש יהיה גדל פרע שער ראשו".

הקדמה: מצוות הגילוח

הנזיר ויביא קורבנותיו ביום מלאת ימי נזרו וכשיטמא", שנאמר בסדר נשא "וגילח הנזיר" וגו' (במדבר ו, יח). אך זהו דווקא במלאת ימי נזרו או כשנטמא, שכשנטמא אפילו באמצע ימי נזירותו מצווה שיגלח ויביא קרבן, ואז ישוב ויגדל פרע כבתחילה בקדושה מניין כל ימי הנזירות שאסר על נפשו. זאת אומרת שיש מצווה מיוחדת שאומרת שאם הנזיר נטמא בתוך ימי נזרו, הוא צריך לגלח. אבל בימי נזירותו הרי הוא אסור בתגלחת, כמו שכתוב במצווה שע"ג: שלא יגלח הנזיר שיערו כל ימי נזרו, שנאמר: "תער לא יעבור על ראשו" (במדבר ו, ה). ואדרבה, יש מצוות עשה שיגדיל שיערו, כמו שכתוב מצווה שע"ד: שיגדיל שיערו כל ימי נזרו, שנאמר: "קודש יהיה גדל פרע שער ראשו" (במדבר ו, ה).

שיגלח המצורע את כל שערו, שנאמר: "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח" (ויקרא יד, ט). ואמרו חז"ל: "שלושה מגלחים את כל או את רוב השערות, ותגלחתם מצווה. ומי הם? הנזיר, והמצורע והלויים" (נגעים יד, ד). ואולם, שלושה אלו אינם שווים לכל דבריהם. מדוע? שגילוח הלויים היה לשעה במדבר, והיא מצווה שאינה נוהגת לדורות. אחד הדברים שנעשה בלויים לפני שהם קודשו בקדושת הלויים היה לגלח את כל שיערותיהם. ולפיכך לא מנאה בתרי"ג, שהרי לפי כללי הרמב"ם אין מונים מצווה שאינה נוהגת לדורות. וגילוח מצורע ונזיר נוהגת לדורות, ולפיכך מנאה מצוות הנזיר גם כן מצווה, והוא חלק ממצוות שע"ז בספר החינוך: "שיגלח

להבין זה, הנה יש לבאר כל זה על פי מה ששמענו על פסוק "וגילחה את ראשה" (דברים כא, יב) שנאמר ביפת תואר. כי נתבאר בתורה על הפסוק הנזכר לעיל שיפת תואר היא חלק הנשמה שאינה מתלבשת בגוף, כי אם עומדת בבחינת מקיף ממעל. שנקראת כן על סיבת היותה נמשכת מבחינת כללות כמה בחינות, שמזה בא היופי, כמו בגשמיות: גוון אחד אינו יפה כל כך, אבל כשדבר אחד יש בו כמה גוונים יחד שהוא יפה ונחמד למראה. וכן בחינת תפארת, שהיא כלולה מחסד וגבורה יחד, כנודע ליודעי חן. ו-"אשת יפת תואר" היינו חלק מהנשמה המלוכש בגוף, שהוא בחינת מקבל מחלק הנשמה הבלתי מתלבש בגוף הנקרא יפת תואר.

מקיף ממעל, שהרי החלק הזה אינו מתלבש בתוך הנפש, כלומר בתוך החלק שמתגלה בתוך הוויית האדם ובתוך מערך החיים שלו, שהוא החלק האנושי של האני. החלק הזה הוא המקיף שבנפש שאיננו מתגלה כחויה חיה או כהרגשה שהאדם רואה כחלק מהאני שלו, אלא הוא מקיף במובן זה שהוא משפיע על הנפש מבלי שהנפש תחוש באופן ישיר את היחס איתו ואליו.

שנקראת כן, יפת תואר, על סיבת היותה נמשכת מבחינת כללות כמה בחינות, כלומר משום שהיא נמשכת ממדרגה שכוללת לא רק צד אחד בלבד, אלא כמה וכמה צדדים של כוחות הנפש העליונים. ומדוע קוראים לדרגה הזו 'יפת תואר'? שמזה בא היופי. יופי בא מתוך הרמוניה. הרמוניה קשורה בצירוף של כמה דברים יחד, ולכן שלמות של יופי איננה שייכת אלא כשיש דבר שכלול מכמה בחינות, אבל בחינה אחת כשלעצמה איננה יכולה להיות בבחינת יופי. כמו בגשמיות, גוון אחד אינו יפה כל כך, אבל כשדבר אחד יש בו כמה גוונים יחד שהוא יפה ונחמד למראה. וכן בחינת תפארת, ספירת

"וגילחה את ראשה": יפת תואר ואשת יפת תואר

ולהבין זה, הנה יש לבאר כל זה על פי מה ששמענו על פסוק "וגילחה את ראשה" (דברים כא, יב) שנאמר ביפת תואר. יש עוד גילוח שמוזכר בתורה, והוא חלק ממה שנאמר בפרשיית אשת יפת תואר. שם מדובר על כך שכאדם לקוח בשבי אשת יפת תואר, אחד הדברים שהיא צריכה לעשות זה לגלח את ראשה ולעשות את ציפורניה, ורק לאחר מכן הוא יכול לבוא אליה.

כי נתבאר בתורה על הפסוק הנזכר לעיל. נראה שהמאמר הזה הוא אחד מהמאמרים הראשונים והקדומים יותר של הצמח צדק, ונראה שהוא מתבסס על תורה שהוא שמע מפי סבו – בעל התניא. לכן, הוא מסתמך ובעצם מצטט חלקים מדברים של אדמו"ר הזקן על העניין. אם כן, בעל התניא כותב שיפת תואר היא חלק הנשמה שאינה מתלבשת בגוף, כלומר מכיוון שחלק הנפש העליון והגבוהה יותר אינו מתלבש בגוף, הוא נקרא יפת תואר. כי אם עומדת בבחינת

של כל העם, והמדרגה הזו נקראת 'כנסת ישראל'.

מהצד הזה, הנפש האנושית היא צריכה להיתפס כביכול כמעין מאגר של כוח, שבכללותו יוצא מגדר הפרטי ומגיע עד למדרגה מעין קוסמית, והוא שייך למערך של מעשה העולם. הכוח הכללי הזה נקרא השכינה או מלכות ה', והוא גם נקרא כנסת ישראל משום שהוא המהות הכוללת של כל נשמות ישראל יחד. הכוח הזה אמנם לא מתפרד, אבל הוא כביכול מתפצל – כמו ששואבים מים ממאגר אחד ומזרימים אותם דרך צינורות שונים לכיוונים שונים. באותו אופן, לכל אדם יש צינור משלו אל המאגר הכולל של ההווה של הנפש. האדם איננו מקבל באופן ישיר את כל המאגר, אלא הוא מקבל את חייו כביכול רק דרך חוט אחד שהוא במדרגה הרבה יותר נמוכה, משום שהוא איננו יכול להכיל בנפשו לא רק את המאגר הבסיסי של העוצמה, אלא אפילו החלק שמעביר את הדברים הלאה הוא מעל ומעבר לכוחו של אדם לשאת. זה כמו רשת חשמל שעוברת דרך קווי מתח גבוה, ולאחר מכן החשמל עובר דרך עוד טרנספורמטור אחד כדי שהמתח ירד ויהיה אפשר להשתמש בחשמל. דימוי אחר של העניין הזה הוא של "נר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז): כל נפש משתמשת רק בחלק קטן מן המאגר היסודי של הכוח.

בסופו של דבר, כולם קשורים יחד ובמקורן כל הנשמות הן יחידה אחת, אלא שכאמור כל נשמה שואבת משהו מן המקור הזה. מהבחינה הזו, המדרגה המוגדרת ביותר של הנפש האנושית או

התפארת, נקראת כך משום שהיא כלולה מחסד וגבורה יחד, כנודע ליודעי חן. התפארת היא איננה ספירה מבודדת כשלעצמה, כמו ספירת החסד או ספירת הגבורה, אלא היא כלולה מכמה בחינות; ומפני שהיא צירוף הרמוני של החסד והגבורה, היא נקראת בין היתר גם תפארת. זה שוב מראה שהמושג של היופי קשור לצירוף של המכלול.

בכל אופן, 'יפת תואר' הוא חלק הנשמה שכולל כמה בחינות ומדרגות, אבל הוא נמצא בדרגה גבוהה ביותר ואיננו מתגלה בתוך ההווה האנושית. ו-"אשת יפת תואר" היינו חלק מהנשמה המלוּבש בגוף. זהו לא החלק של 'יפת תואר', אלא הוא רק חלק מאותה הדרגה, וזהו חלק הנשמה שנמצא ופועל בתוך הגוף. שהוא בחינת מקבל מחלק הנשמה הבלתי מתלבש בגוף, הנקרא יפת תואר. מחלקים את הנפש לבחינת משפיע ובחינת מקבל: המשפיע הוא בחינת 'יפת תואר', והחלק המקבל הוא 'אשת יפת תואר', שכאמור זהו החלק בנפש שנמצא בתוך הגוף. זאת אומרת שהחלק הזה פועל ונפעל יחד עם הגוף, אבל הוא מקבל את כוחו מן המדרגה הכללית שהיא מעל ומעבר לגוף. מצד מסוים, לומר שהנפש היא בגוף הוא דבר שאין לו משמעות, שכן כיוון שהנפש היא רוחנית היא איננה יכולה להיות בגוף. אלא כאמור, יש רק חלק מהנפש שנמצא באינטראקציה מתמדת עם הגוף, והחלק הזה מהווה במהות את ה-'אני' שלנו. מעבר לכך, יש גם מהות בנפש שאיננה קשורה אל יחידה אנושית מסוימת, וזה מגיע למדרגה אחת שבה יש נפש כללית

והנה, כאשר האשת יפת תואר היא בבחינת גלות בנפש הבהמית ובגוף, שהוא משכא דחיוויא, שאז מידות ולבושי נפש הבהמית שולטים על נפש האלוקית, על דרך שנתבאר בליקוטי אמרים, זהו עניין מה שכתוב: "וראית בשביה אשת יפת תואר". וכאשר יתעורר האדם להוציא ממסגר אסיר להוציאה מן הגלות עד שתהא היא המושלת בגוף, על דרך שנתבאר בליקוטי אמרים, אז נאמר: "וחשקת בה וכו' וגילחה את ראשה". פירוש, "וחשקת בה" הוא עניין הטהפכות המידות הרעות, כמו שנתבאר שם. פירוש, "וגילחה את ראשה" הוא בחינת העברת הלבושים צואים של נפש הבהמית על כל פנים, כמו שנתבאר שם פרק יב. ופירוש עניין הלבושים צואים של נפש הבהמית המה כל המחשבות ודיבורים אשר לא לה' המה ולרצונו ולעבודתו, ובכלל זה ההתחכמות היתרה במילי דעלמא אפילו בעסק משא ומתן,

בזהר מדובר על כך שלכל אדם יש נפש, "זכה יתיר יהבין ליה רוחא ... זכה יתיר יהבין ליה נשמתא" (זהר ח"ב צד,ב), וזאת אומרת שמעל לנשמה יש נשמה לנשמה. הדרגה הראשונה היא 'חיה שבנפש', שהוא כוח שמקביל לעולם האצילות. זו מדרגה שהיא שונה לחלוטין מהחויות הרגילות, עד שאומרים שגילוי של המדרגה הזו בתוך האדם הוא למעלה מאשר כל גילוי אחר, אפילו יותר מגילוי אליהו, מפני שזוהי התגלות של כוח הנפש העצמי. מעל לדרגה הזו יש את דרגת הנפש שנקראת 'יחידה', ומבחינה מסוימת היא נקראת יחידה מפני שהיא באמת רק אחת, שהרי כאמור בדרגה הזו כל הנפשות הן נפש אחת.

יש מאמר יפה בתניא על אהבת ישראל, ושם הוא שואל: מדוע אהבת ישראל נחשבת למבחן כל כך יסודי של כל התורה כולה? והוא מסביר שזה משום שככל שהאדם מגיע לדרגה גבוהה יותר בהשגת נפשו הוא נמצא קרוב יותר לנשמות האחרות, ולכן זו בעצם לא האהבה אהבה

החלק שאפשר לומר עליו שהוא פועל ומאיר בתוך הגוף, הוא רק חלק קטן באופן יחסי מהנפש שלי, מפני שהנפש שלי היא גם חלק מהנפש של כלל ישראל. זאת אומרת שמהבחינה הזו אדם יכול לומר שהמקור הראשון של הנפש שלו הוא אחד עם מקור הנפשות של כל אדם אחר. אגב, בהקשר הזה גם מדובר הרבה מאוד גם על ניצוצות הנפש וחלקי הנפש, כלומר כשאנשים שונים מקבלים כביכול מאותו החוט והם למעשה ניצוצות של נפש אחת. למשל, אור החיים מדבר על כך שזה יכול להסביר מדוע קורה שאנשים שונים נפגשים, למרות שאין להם לכאורה שום דבר משותף על פני השטח הם עדיין מרגישים קרבת נפש יוצאת מן הכלל זה לזה – משום שהם בעצם ניצוצות של אותה נפש. לעומת זאת, ייתכן שיש שני אחים ששייכים לשתי נפשות שונות לחלוטין, ולכן הקשר ביניהם שמעבר להרגל ולקרבה הוא בעצם לא קשר שבנפש.

את ה- 'אשת יפת תואר', כלומר את הנשמה, שהיא בשביה.

וכאשר יתעורר האדם להוציא ממסגר אסיר, להוציאה מן הגלות עד שתהא היא המושלת בגוף, על דרך שנתבאר בליקוטי אמרים (חלק א פרק י ופרק יב), אז נאמר: "וחשקת בה והבאת אל תוך ביתך" וכו' "וגילחה את ראשה". והוא מסביר: פירוש, "וחשקת בה" הוא עניין התהפכות המידות הרעות, כמו שנתבאר שם, שעל ידי התהפכות המידות אשר להגיע לכך שהאדם בעצמו יחשוק במה שהנשמה האלוקית חושקת. התחלת הגאולה של הנפש האלוקית היא על ידי זה שהאדם משנה את הרצונות שלו.

פירוש, "וגילחה את ראשה", מה הכוונה בזה? הוא בחינת העברת הלבושים צואים של נפש הבהמית על כל פנים, כמו שנתבאר שם פרק יב, כלומר קודם כל צריך לפחות להעביר ולהוריד את הלבושים המלוכלכים שהנפש הבהמית מתלבשת בהם. ופירוש עניין הלבושים צואים של נפש הבהמית, המה כל המחשבות ודיבורים אשר לא לה' המה ולרצונו ולעבודתו. לבושים צואים הם לאו דווקא ענייני טומאה או טינוף הנפש, אלא הם כוללים את כל הדברים אשר לא לה' המה – ובתוך הלבושים הצואים הללו יש לבושים מלוכלכים יותר ויש כאלו שפחות. ובכלל זה ההתחכמות היתרה במילי דעלמא. כלומר גם כשמישהו מתחכם יותר מידי במילי דעלמא זה שייך ללבושים הצואים.

אפילו בעסק משא ומתן, ואפילו שהוא עוסק בו באמונה, אם הוא יושב ומהרהר

של מישהו אחר אלא היא יותר כמו אהבה עצמית. זאת אומרת שכשאני עולה לדרגה גבוהה יותר, אז אני גם קרוב יותר אל המקור המשותף של כל הנשמות. ממילא, ככל שהאדם משוקע יותר בחיי הגוף הוא מרגיש יותר את המבדיל – מפני שלא יכולה להיות אותה אחדות בין הגופים, כמו שיש במקור הנפש. לפי זה יוצא שאהבת ישראל היא מבחן לכל מהותו של האדם, שהרי מי שמגיע לאהבת ישראל אמיתית מעיד על כך שהוא הגיע לדרגה גבוהה יותר של הנפש. אהבת ישראל אמיתית איננה יכולה להיות אלא כאשר האדם מגיע לדרגה יותר גבוהה של הוויה, וככל שהוא בדרגה יותר גבוהה של הוויה, כך אהבת ישראל היא דבר יותר פשוט ומובן עבורו, והיא בעצם כמעט ואיננה דורשת איזשהו ויתור עצמי. כך גם מוסבר המאמר של הלל "דעלך סני, לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה" (שבת לא,א), מפני שאם מישהו מגיע לאהבת הבריות באמת זה סימן לכך שהוא הגיע לדרגה מסוימת במהות נפשו.

לענייננו, 'אשת יפת תואר' הוא החלק בנפש שנובע ושואב מחלק הנפש העליון, שהוא 'יפת תואר'. והנה, כאשר האשת יפת תואר היא בבחינת גלות בנפש הבהמית ובגוף, שהוא משכא דחיוויא, עור הנחש שעוטה את הנפש, שאז מידות ולבושי נפש הבהמית שולטים על נפש האלוקית, על דרך שנתבאר בליקוטי אמרים (חלק א, פרק מא). זהו עניין מה שכתוב "וראית בשביה אשת יפת תואר" (דברים כא,יא). זאת אומרת שהאדם רואה

שבזה הוא מטמא בחינת המידות ובחינת חכמה בינה ודעת שבנפשו האלוקית בטומאת קליפת נוגה, כמו שמשמע בלקוטי אמרים פרק י'. ואף על פי שהמשא ומתן יש בו צורך לעבודת ה', מכל מקום כיוון שהוא בהתחכמות יתרה שאינו כראוי על פי ציווי התורה בהנהגת משא ומתן, הרי זה בחינת לבושים צואים ממש, ולכן צריך להיות העברת לבושים צואים כאלה – ועל זה נאמר "וגלחה את ראשה".

אך הטעם שנקראו לבושים צואים אלו בשם שערות. העניין, כי הנה מצאנו בתורה פעם הגביה מעלת השערות במאד כמו בנזיר, "קודש יהיה גדל פרע שער ראשו", וכמו שכתוב גבי שמשון שכל כוחו היה בשערות. ופעמים מצינו שהשערות השפילה אותם התורה מאוד, כנזכר לעיל בעניין המצורע והלויים, וכן אמרו חז"ל: "שיער באישה ערוה". וכן למעלה בעולמות העליונים יש גם כן חילוקים, כי שערות דעתיקא קדישא הם מקור חיות כל העולמות, כי אבא ראשית האצילות יונק ממזל השמיני כנודע, מה שאין כן שאנחנו אומרים שערות בנוקבא יש מהן יניקת החיצונים. והעניין, כי השערות הן מותרי מוחין.

הבורא, הרי המעשה הזה מתקדש בקדושת הכוונה – למשל כאשר אדם אוכל ושותה לצורך עבודת ה'. באותו אופן, לכאורה גם כאשר מתעסקים במשא ומתן לצורך עבודת ה' זה צריך להיות מעשה טהור ולא כזה ששייך לקליפת נגה. אלא שמכל מקום כיוון שהוא בהתחכמות יתרה שאינו כראוי על פי ציווי התורה בהנהגת משא ומתן, הרי זה בחינת לבושים צואים ממש, ולכן צריך להיות העברת לבושים צואים כאלה. ועל זה נאמר "וגלחה את ראשה". זאת אומרת שזה נכון שאתה צריך לעבוד כדי שתוכל להתפרנס ולעבוד את הבורא, אבל אם אתה משקיע את כל ראשך ואת כל מחשבותיך בזה – אז אתה עושה יותר ממה שאתה מוכרח לעשות. מצד מסוים, זה כמו ההבדל בין מי שאוכל למי שזולל, או בין מי ששותה למי שסובא – שלכאורה הם עושים את אותה הפעולה,

ומחשב בכך ומכניס את הראש בתוך העניינים הללו כל הזמן, זו בעיה – שהרי בזה הוא מטמא בחינת המידות ובחינת חכמה בינה ודעת שבנפשו האלוקית בטומאת קליפת נוגה, כמו שמשמע בלקוטי אמרים פרק י'. אפילו לא מדובר כאן על כך שמישהו מהרהר בעבירה או בעשייה של משא ומתן בעבירה, שאז בוודאי הוא מטמא את עצמו בטומאה של הקליפות הטמאות; אלא גם כשהוא עוסק בעניין שהוא כולו היתר והוא נחשב לחלק מקליפת נוגה, בכל זאת הוא מטמא את נפשו.

והוא מוסיף: ואף על פי שהמשא ומתן יש בו צורך לעבודת ה'. אותו אדם הרי יכול לומר: 'אני צריך להתפרנס ממהו, ומכיוון שאני צריך להתפרנס אני נושא ונותן, וממילא יוצא שזה חלק מעבודת ה' שלי'. גם נאמר בכמה מקומות שכאשר אדם עושה מעשה של חולין לצורך עבודת

(שופטים טז, יט) שכל כוחו היה בשערות. אם כן, יש צד שהשערות הן ביטוי של קדושה. ומצד שני, פעמים מצינו שהשערות השפילה אותם התורה מאוד, כנזכר לעיל בעניין המצורע והלויים, שם כתוב שצריך לעשות לגלח את כל השערות. וכן אמרו חז"ל "שיער באישה ערוה" (ברכות כד, א). יוצא, שיש צד אחד בשערות שהוא קדושה ויש צד אחר שאומרים שהשערות הן טומאה – וכיצד שני הצדדים הללו מתיישבים יחד?

וכן למעלה בעולמות העליונים, גם בלשון הקבלה, יש גם כן לשערות חילוקים ומשמעויות שונות. כי על שערות דעתיקא קדישא אומרים שהם מקור חיות כל העולמות, כי אבא שהוא בחינת חוכמה והוא ראשית האצילות יונק ממזל השמיני כנודע, שהוא בבחינת שיער שיש בו מזלות ותיקוני דיקנא. כלומר בחינת האצילות מתחילה ויונקת גם היא מן השיער, ויוצא שהשיער משמש כאן כסמל למקור שממנו באה כל ההשפעה. מה שאין כן שאנחנו אומרים שערות בנוקבא, בבחינת המלכות, שם יש מהן יניקת החיצונים. אם כן, שוב רואים שאותה הבחינה של השערות משמשת פעם אחת כסמל לקדושה עליונה ולמקור כל החיים והטוב, ופעם אחרת כסמל למקור ליניקת החיצונים.

והעניין, כי השערות הן מותרי מוחין. המוח שבראש הוא הסמל למרכז ותמצית החיות. המוח מכוסה בגולגולת של עצם, מעליה יש עור ועל העור יש שיער. מהו אם כן היחס בין השיער והמוח? מבחינה מסוימת, רחוקה מאוד, יש קשר בין המוח

אבל במי שזולל וסובא יש פגם. באותו אופן, מי שמכניס את כל חוכמתו בתוך המשא והמתן שלו, למרות שהוא לא עושה שום עבירה - הרי הוא כמו אדם שזולל, שאז הוא יוצא אז מגדר אדם, ועל ידי זה הוא מטמא את נפשו.

בהמשך הצמח צדק מדבר על כך שיש גבול של מה אדם צריך לעשות וכמה חוכמה הוא יכול להכניס, ומעבר לזה למרות שהוא יכול להביא תועלת, נפשו כבר משוקעת יותר מדי בדבר שהוא לא לה'. כלומר אף על פי שאחרי זמן יכול לצאת מזה צדקה וחסד, הרי שלפחות לרגעים הללו אין תקנה. בדומה לכך כתוב בתניא שאדם שאוכל בכל התאוה כבהמה ואחר כך בכוח האכילה הזו לומד ומתפלל ומקיים מצוות, הרי שלאכילה שהוא אכל יש תיקון; אבל לאותה השעה שהוא היה בה כבהמה אין תיקון. באותו אופן, לכסף שאותו אחד שעוסק במסחר מרוויח יכול להיות אחר תיקון והוא יכול להתקדש, אבל הנשמה והזמן שהוא השקיע במשא ומתן שלו הם כבר בגדר של לבושים צואים.

השערות הן מותרות המוחין

כל זה היה בבחינת הקדמה למה שהוא רוצה לומר. אך הטעם שנקראו לבושים צואים אלו בשם שערות, שהרי כאן יוצא שהשערות הן סמל לעניין של הלבושים הצואים, ולכן צריך לגלח אותם. העניין, כי הנה מצאנו בתורה פעם הגביה מעלת השערות במאד כמו בנזיר, ששם כתוב: "קודש יהיה, גדל פרע שער ראשו" (במדבר, ה), וכמו שכתוב גבי שמשון

ולכן עניין מעלתם הוא כפי המקום שמשם הם נמשכים, כי בחינת עתיקא קדישא שהוא אין סוף ממש הנה גם בחינת מותרות שלו יש בהן חיות רב להחיות כל העולמות, ואדרבה דווקא בהם ועל ידם נמשך החיות בעולמות, כי מבחינת עתיקא קדישא כמו שהוא במהותו ובעצמותו אי אפשר לעולמות לקבל כלל, כי לא יוכלו לסבול גילוי החיות בבחינת אין סוף אלא על ידי שמתצמצם בבחינת שערות. ולכן השערות הם קדושה רבה ונפלאה, וכמו שכתוב: "עתיק יומין יתיב לבושיה כתלג חיוור, ושער רישיה כעמר נקא". והנה, בחינת הנזיר בימי נזירותו הוא שמאיר הארה משם ומתלבשת בשערות שלו, כמו שכתב האריז"ל בטעמי מצוות פרשת נשא. לכן הוזהר שלא יגלח, ומצווה לגדל פרע כנזכר לעיל. וגם בכל אדם אפילו אין הוא נזיר, הנה בשערות הזקן ובפאות מאיר הארה מקדושת שערות העליונות דדיקנא עילאה ודפאות, ולכן הוזהרו שלא לגלחן כמו שכתוב במצוה רנ"א-רנ"ב, בפסוק "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" כו'.

על פי ההסברים הללו, ניתן כעת להבין מדוע יש הבדל בין מדרגות שונות של השערות. ולכן עניין מעלתם הוא כפי המקום שמשם הם נמשכים: כי בחינת עתיקא קדישא שהוא בחינת אין סוף ממש, משום שמצד מסוים הוא הסוף של עולמות האין סוף והוא מבטא את הכתר העליון ואת הרצון העליון. הנה גם בחינת מותרות שלו יש בהן חיות רב להחיות כל העולמות. כלומר מכיוון שהמקור הראשון הוא בדרגה גבוהה ביותר, הרי שגם מה שנשאר בגדר של מותרות ומותרים מותרות יש בו מספיק חיות כדי להחיות עולם שלם.

ואדרבה דווקא בהם ועל ידם נמשך החיות בעולמות, כי מבחינת עתיקא קדישא כמו שהוא במהותו ובעצמותו אי אפשר לעולמות לקבל כלל, כי לא יוכלו לסבול גילוי החיות בבחינת אין סוף. העולם איננו יכול לקבל מבחינת המוח הפנימי משום שזה מעל ומעבר לגדר של כל העולמות. לכן, כדי שתהיה חיות

ובין השיער, ומהצד הזה השיער מקבל חיות מכוחות הגוף אבל לו כשלעצמו כבר אין חיים, כבר אין לו הרגשה עצמית. השיער איננו חש בעצמו והוא איננו יכול להיות שותת דם, ומהבחינה הזו הוא מקבל מן המותרות של הגוף.

יוצא, שההגדרה של השערות היא שהן בבחינת המותרות שמן הגוף, וממילא שערות הראש הן המותרות של המוח. כאשר אני למשל רוצה להסביר על יחס בין דבר פנימי ודבר חיצוני, ואני רוצה לבנות את המרווח הגדול ביותר ביניהם, אז אני אומר שהיחס הוא כמו היחס בין המוח והשערות. לפי זה, השערות הן סמל לדבר המצומצם ביותר שבגדר האפשר שמגיע מיניקה, מן המקור הראשון. דימוי אחר דומה לכך שמדובר עליו הם הציפורניים, ומדובר על כך בהקשר של מצוות נטילת ידיים. מצד מסוים הציפורניים הן חשובות יותר מהשערות מכיוון שהן מעורות בתוך הגוף, והוא השערות הן מותר שהוא קטן ולא חשוב.

הייתה רוח ה' שפיעמה בו, ולכן השערות שלו היו ביטוי לקדושה. וגם בכל אדם אפילו אין הוא נזיר, הנה בשערות הזקן ובפאות מאיר הארה מקדושת שערות העליונות דדיקנא עילאה ודפאות, ולכן הוזהרו שלא לגלחן כמו שכתוב במצוה רנ"א-רנ"ב, בפסוק "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" כו' (ויקרא יט, כז). אגב, למרות שיש עוד כל מיני סיבות הלכתיות, הרי שמהטעם הזה המקובלים הקפידו שלא לגלח את הזקן, והיו כאלו שהקפידו שלא לחתוך אותו בכלל. מדוע? משום שהוא מבטא בחינה של קדושה עליונה, ומכיוון שזה מפריע להשפעה של גילוי אורות עליונים הרי שאסור לפגוע בו בשום אופן שהוא.

אמנם עיקר העניין כאן הוא השערות ולא הזקן, אבל אני רק רוצה להעיר שהבחינה של הזקן היא תמיד עניין של קדושה, מפני שהיא מבטאת השפעה בדרגה גבוהה, והם כנגד י"ג תיקוני דיקנא. לעומת זאת, שערות הראש הן דבר שמשתנה לפי מדרגת האדם ולפי המקום שבו הראש שלו נמצא. אם כן, זהו הטעם לכך ששערותיו של הנזיר הן קדושות – מכיוון שגם הנזיר בעצמו הוא קדוש. לכן למשל גם אליהו הנביא היה איש בעל שיער – מכיוון שזה מראה על מדרגה של קדושה עליונה. אבל מצד שני, כשהראש איננו בקדושה עליונה הרי שככל שהאדם מגדל יותר שערות, אז הוא מוסיף עוד ירידות. בכל אופן, בחינת הזקן שייכת לדבר קבוע, וזאת לעומת שיער הראש שמשתנה לפי מעלתו של האדם. אפשר למצוא כל מיני דימויים של שיערות, ולמשל בשיר הכבוד

לעולמות, העולם צריך לקבל דרגה אחר דרגה, צמצום אחר צמצום – כמו הדרך שיש מהמוח אל השערות, שגם שם יש צמצום של מקור החיים שבלעדיו לא היה ניתן להגיע לאיזשהו סוג של חיים, שהרי כאמור השערות בכלל לא מוגדרות כדבר שיש בו רוח חיים. אלא על ידי שמתצמצם בבחינת שערות. האור האלוקי העליון מצטמצם עד כדי כך שהוא מגיע לבחינה שניתן לכנות אותה 'שערות'. ממילא, מהצד הזה יוצא שהשערות הן הכוח והמכשיר של השפעת הקדושה, ולולא הן הקדושה לא יכולה להגיע.

ולכן השערות הם קדושה רבה ונפלאה, וכמו שכתוב: "עתיק יומין יתיב לבושיה כתלג חיזור, ושער רישיה כעמר נקא" (דניאל ז, ט), עתיק יומין יושב, לבושו כשלג לבן ושער ראשו כצמר נקי. בתיאור בספר דניאל דווקא הגילוי של בחינת עתיק יומין מתואר ככזה שיש בו שיער ראש שהוא כצמר נקי. זאת אומרת שבחינת השיער במדרגה הזו היא של קדושה עליונה, שהיא בעצם מקור החיות והקדושה של כל העולמות. לכן למשל גם י"ג מידות הרחמים נקראות 'תיקוני דיקנא', הן כביכול שיערות הזקן, מפני שיש צד שזוהי בחינה עליונה.

והנה, בחינת הנזיר בימי נזירותו הוא שמאיר הארה משם ומתלבשת בשערות שלו, כמו שכתב האריז"ל בטעמי מצוות פרשת נשא. לכן הוזהר שלא יגלח, ומצווה לגדל פרע כנזכר לעיל. מכיוון שהנזיר הוא במדרגה של קדושה, אסור לו לגלח את שיער ראשו, שהרי כאמור השערות הן ביטוי של קדושה. באותו אופן גם לשמשון

ואולם הנזיר מאיר בו קדושה עליונה דעתיקא קדישא בכל שיער ראשו, מה שאין כן בחינת נוקבא דאצילות שהיא בבחינת צמצום לגבי עתיקא קדישא, אז מבחינת מותרי מוחין שלה יוכל להיות יניקת החיצונים. ולכן הנשים הוזהרו על גילוי שערות, כמו שאמרו חז"ל: "שיער באישה ערוה".

ביאור הדבר, לקרב אל השכל. יובן על דרך מאמר חז"ל על פסוק "ועלהו לא יכול": "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד". כי התלמיד חכם וגודל חוכמת אלוקים אשר בקרבו, הנה גם במה שהוא אומר כלאחר יד, שהוא כמו בחינת מותרי מוחין שאינו מפנימיות חוכמתו כי אם בחינת חיצוניות ומותרות מחוכמתו, שיחה בעלמא – אף על פי כן צריכה לימוד, עד שהיא חוכמת אלוקות ממש. כמו שאמר רבי שמעון "משיחתו של רבן גמליאל למדנו שני דברים" כו', שהן הן רצון עליון ברוך הוא. מה שאין כן כשאדם שאינו תלמיד חכם יאמר שיחת חולין בכלל דברים בטלים יחשב, שהוא בחינת לבושים צואים הנזכרת לעיל, ומטמא בזה נפשו האלוקית לפי שמלביש אותה בלבושים צואים חלף מה שראוי לו להלבישה בלבושים קדושים דתורה ומצוות. וכדאיתא ביומא ש- "השח שיחת חולין עובר בעשה, שנאמר: "ודברת במ" – ולא בדברים בטלים". והיינו אפילו באדם כשר יודע התורה, מכל מקום אין פה חוכמה כל כך עד שגם שיחת חולין שלו יהיה בהם דברי תורה, אלא השיחת חולין שלו הם דברים בטלים ממש. והיינו, שמותרי המוחין שלו הם גרועים אבל המוחין עצמם שלו טובים הם, והוא שלא ישיח שיחת חולין כי אם יעסוק בתורה.

בחינת השערות היא בחינת הקטנות, של דברים של מה בכך שהם אינם חשובים. אמנם דברים של מה בכך שנובעים מקדושה עליונה הם בעצמם מקודשים, אבל אם הם נובעים ממדרגה יותר נמוכה הם כבר יוצאים מתחום הקדושה ועוברים לתחום אחר. מעין זה מופיע בירושלמי: "כל פיטטיא בישין, ופיטטיא דאורייתא טבין" (ירושלמי ברכות ט,ה), כלומר כל הפטפוטים רעים חוץ מפטפוטי תורה שהם טובים. אלו לא דברי תורה שאדם מחדש חידושי קודש אלא אלו פטפוטים, זאת אומרת שאלו יכולים להיות גם דברים שהם לאו דווקא כך; ואף על פי שהתוכן איננו במדרגה גבוהה במיוחד,

אומרים: "ויחזו בך זקנה ובחרות, ושיער ראשך בשיבה ושחרות". כאן אפשר לראות שיש גם דימוי של השערות מצד הזקנה והשיבה, אבל גם מצד הבחרות, וכמו שיש גם בשיר השירים: "קווצותיו תלתלים שחרות כעורב" (שיר השירים ה,יא). אם כן, בשיער הראש יש הבדל בין מדרגה למדרגה, ואילו שיער הזקן איננו שייך למדרגות.

ואולם הנזיר מאיר בו קדושה עליונה דעתיקא קדישא בכל שיער ראשו, וזאת לעומת סתם אדם מישראל. מה שאין כן בחינת נוקבא דאצילות שהיא בבחינת צמצום לגבי עתיקא קדישא, אז מבחינת מותרי מוחין שלה יוכל להיות יניקת החיצונים. כפי שיוסבר עוד בהמשך,

חכם וגודל חוכמת אלוקים אשר בקרבנו, הנה גם במה שהוא אומר כלאחר יד, שהוא כמו בחינת מותרי מוחין שאינו מפנימיות חוכמתו כי אם בחינת חיצוניות ומותרות מחוכמתו, שיחה בעלמא – שהם בעצם בחינת השערות. אף על פי כן צריכה לימוד, עד שהיא חוכמת אלוקות ממש. כמו שאמר רבי שמעון בהמשך הסוגיה הזו: "משיחתו של רבן גמליאל למדנו שני דברים" כו' (סוכה כא,ב), שאותם הדברים הן הן רצון עליון ברוך הוא.

מה שאין כן כשאדם שאינו תלמיד חכם יאמר שיחת חולין, בכלל דברים בטלים יחשב שהוא בחינת לבושים צואים הנזכרת לעיל, ומטמא בזה נפשו האלוקית לפי שמלביש אותה בלבושים צואים, חלף מה שראוי לו להלבישה בלבושים קדושים דתורה ומצוות. וכדאיתא ביומא ש"השח שיחת חולין עובר בעשה, שנאמר: "ודברת בם" (דברים ו,ז) – ופירושו שהכוונה היא "בם" – בדברי תורה, ולא בדברים בטלים" (יומא יט,ב).

ומוסיף הצמח צדק: והיינו אפילו באדם כשר יודע התורה, מכל מקום אין פה חוכמה כל כך עד שגם שיחת חולין שלו יהיה בהם דברי תורה, אלא השיחת חולין שלו הם דברים בטלים ממש. והיינו, שמותרי המוחין שלו הם גרועים, שיחות ההווי הסתמיות שלו הן גרועות, אבל המוחין עצמם שלו טובים הם. והוא שלא ישיח שיחת חולין כי אם יעסוק בתורה. הפגם אצל האדם הזה הוא לא מהותי, מכיוון שאם הוא יעסוק בדברי תורה וחכמה אז הוא יגיד דברי תורה וחכמה

כיוון שהעיסוק הוא סביב התורה – הרי שגם לו יש מעלה.

באותו אופן, אם אני מדבר על מילי דעלמא בחכמה אז זו גם מעלה מסוימת, אבל אם אני מדבר בדברים של מה בכך – אז זה בוודאי כבר שייך לטומאה, וזה בוודאי כבר השחתה, קלקול ופגם. לענייננו, הנקודה היא של היא של מי השערות ומאיזו מדרגה הן יוצאות: יש שערות שדרכן ניתן להיאחז בקדושה, אבל יש שערות שצריך להיזהר מהן. לכן, מבחינת נוקבא דאצילות, שהיא איננה בקדושה עליונה בבחינת אינסוף כמו עתיקא קדישא, הרי שמבחינת המוחין שלה יכולה להיות יניקת החיצונים. ולכן הנשים שהם בבחינת שכינה, בבחינת נוקבא דאצילות, הוזהרו על גילוי שערות, וכמו שאמרו חז"ל: "שיער באישה ערוה" (ברכות כד,א). העניין של הכיסוי הוא מפני שהשערות הללו יכולות להגיע עד לקצה התחתון, שזוהי הבחינה של "רגליה יורדות מוות" (משלי ה,ה) – ולכן צריך להיזהר. לעומת זאת, בבחינת הקדושה העליונה לא שייכת בחינת הכיסוי.

שיחת חולין של תלמידי חכמים - בבחינת השערות

ביאור הדבר, לקרב אל השכל. יובן על דרך מאמר חז"ל על פסוק שמוסב על צדיק: "אשר פרו ייתן בעיתו ועלהו לא יבול" (תהילים א,ג), ועליו אומרת הגמרא: "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד" (סוכה כא,ב), ואפשר ללמוד ממנה הרבה דברים – בין בנוגע לדברי תורה ובין לדברים אחרים. כי התלמיד

מה שאין כן בתלמיד חכם שגם מותר מוחין שהוא שיחת חולין שלו יש בהם קדושה. ועל דרך זה הוא מה שכתוב בזוהר שרב המנונא סבא היה אומר פרקא דשטותא לתלמידיו, טרם שהתחיל במילי דחכמתא, ועניין פרקי דשטותא אינו שטותים ממש חס ושלום כי אם בחינת נובלות חוכמתו, כעניין שיחת חולין של תלמיד חכם. וכן "רבה הוה אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן, ולבתר פתח בשמעתתא". מה שאין כן כשאחר יאמר שטותא – תהיה שטות ממש.

ואז הוא היה מתחיל לומר תורה באימה ויראה. הנקודה כאן היא שמצד מסוים, אדם גדול איננו יכול להגיד שטויות משום שגם השטויות שהוא אומר הן דברים שבקדושה, ויש אחרים שאולי יכולים להיאחז בקדושה ולהתקשר בה רק דרך הצד הזה.

מה שאין כן כשאחר, אפילו הוא אדם הגון, יאמר שטותא – זו תהיה שטות ממש. כעין זה, יש למשל אדם שיושב ומחזיק עיפרון ומקשקש – ולעולם לא יתכן שיצא להם דבר מכוער, אלא הם תמיד יעשו משהו יפה. למרות שזו לא יצירה שהם יצרו באופן מודע, בכל זאת יצא משהו יפה; מדוע? מפני שכוח הנפש שלו מכיל את הדברים הללו עד כדי כך, עד שאפילו מה שיוצא כלאחר יד מוכרח להיות יפה. באותו אופן מי שהוא תלמיד חכם אמיתי סימנו הוא שהוא לא יכול לדבר דברי שטות אמיתיים, מכיוון שאפילו דברי השטות שלו תמיד יש בהם חוכמה. כאמור, יש מדרגה כזו שבה דברי השטות הם אפילו המקום שבו ודרכו ניתן להיאחז בקדושה.

מכיוון שהשערות או דברי השטות או מה בעצם מה שיוצא ויורד מדרגה מסוימת יכול להגיע לכל מיני דרגות אחרות, הרי שהאדם צריך לדעת מתי צריך לגזוז

קדושים, אלא שהבעיה היא ששיחת החולין שלו היא השחתה. מה שאין כן בתלמיד חכם שגם מותר מוחין שהוא שיחת חולין שלו יש בהם קדושה.

ועל דרך זה הוא מה שכתוב בזוהר שרב המנונא סבא היה אומר פרקא דשטותא לתלמידיו, פרק של שטויות לתלמידיו, טרם שהתחיל במילי דחכמתא (זוהר ח"ג מז,ב). ועניין פרקי דשטותא, אינו שטותים ממש חס ושלום, אלא כי אם בחינת נובלות חוכמתו כעניין שיחת חולין של תלמיד חכם. רב המנונא סבא היה משוחח בסתם דברים שבעולם, אבל גם הדברים הללו לא היו לא שייכים לגודל חוכמתו, אלא הם בעצם היו מעין הקדמה ופתיחה כדי שיהיה אפשר להיאחז אחר כך בתורה. וכן כתוב ש-"רבה הוה אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן, ולבתר פתח בשמעתתא" (שבת ל,ב), כלומר לפני שהוא היה מתחיל להגיד שיעור, הוא היה אומר דבר של בדיחה כדי שהחכמים יתבדחו ולאחר מכן היה אומר דברי תורה. אחד ההסברים לכך הוא שכדי שהאדם יוכל ללמוד תורה הוא צריך שנפשו תהיה בכלי מוכן, ולצורך כך הוא צריך כלי של שמחה ופתיחת הלב. כלומר רבה היה אומר מלתא דבדיחותא כדי שאנשים יהיו רגועים ונינוחים יותר ובמצב רוח מתאים,

השטויות הללו – מוטב שהוא ישמור את
עצמו ולא ידבר או שאולי שידבר פחות –
וזה יהיה יותר טוב.

ולגזום את השערות הללו ומתי צריך
להשאיר אותן. למשל, באדם גדול צריך
לשמוע את כל מה שהוא אומר ואפילו
דברים שנאמרים בדרך אגב, מפני שהם
תורה גדולה; אבל אדם אחר אומר את

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

